

Undervisningsopplegg til *Farlig oppdrag*

Skrevet av Lena Lindahl og illustrert av Camilla Billett,
Cappelen Damm 2024

DETTE undervisningsopplegget til *Farlig oppdrag* er en del av **Stjerneboka** – et høytlesingsprosjekt for 3. og 4. trinn fra Stiftelsen LESE. Opplegget er delt inn i tre faser: før, underveis og etter.

FØR-fasen har til hensikt å hjelpe elevene med å etablere en forforståing slik at de kan danne seg en forestilling om hva boka kommer til å handle om og aktivisere relevant bakgrunnskunnskap. I før-fasen til *Farlig oppdrag* går det for eksempel an å snakke om tittel, omslag og baksidetekst, om andre verdenskrig, om gamle dager og om barn som utfører heltemodige gjerninger.

UNDERVEIS-fasen betegner den fasen der man leser teksten. *Farlig oppdrag* består av et forord, 33 kapitler, et etterord om kildebruk og kilder, en ordliste samt en avsluttende tidslinje. Boka egner seg godt til tverrfaglig arbeid, temaarbeid og til å snakke om kilder: Hva vet vi egentlig om det som skjedde for over 80 år siden, da oldeforeldrene til dagens 3. og 4. klassinger levde? Ikke minst er imidlertid *Farlig oppdrag* en både sann og spennende fortelling om en modig, norsk 10-åring som barna forhåpentligvis kan leve seg inn i. Vi oppfordrer til at dere legger inn noen stopp underveis for å snakke om det leste, skrive, tegne osv. før dere fortsetter med historien. Vi oppfordrer dessuten til å bruke slike lesestopp for å modellere og snakke med barna om hvordan de opplever teksten, hva de tenker om det som skjer m.m.

Det kan f.eks. være når dere møter viktige eller vanskelige ord; det kan være steder der du fornemmer at elevene er usikre på innholdet og kan ha glede av en oppsummering eller anledning til å reflektere sammen; det kan også være sentrale steder som egner seg spesielt godt til å snakke om hvordan teksten skaper bilder eller sier ting mellom linjene; eller det kan være steder der gruppa kan være sammen om å oppleve en overraskende vending i fortellingen eller en felles følelse - av spenning, urettferdighet, svik, vennskap eller glede over boka.

ETTER-fasen passer til å snakke om boka i sin helhet når den er ferdiglest, men også til å sette den i perspektiv gjennom ulike aktiviteter, ved å sammenligne den med andre bøker eller filmer dere kjenner, trekke forbindelser til virkeligheten og til å diskutere hva dere synes om boka. Vi ønsker å få vite hva dere synes om boka og håper derfor dere vil snakke om hva dere likte med boka og hva dere ikke likte. Her kan dere også bruke Streken til å konkretisere hvem som likte boka, hvem som mislikte boka - og ikke minst - til å få frem ulike begrunnelser for *hvorfor*.

Vi gleder oss til å høre hva barna mener om bøkene og til å finne ut hvilken bok som er Stjerneboka deres. Klasser som registrerer meningene sine om alle de fire bøkene innen 23. april – Verdens bokdag, blir med i trekningen av fire forfatterbesøk.

FØR:

Vis bokomslaget og be elevene gjette hva boka handler om.

- Hva legger de merke til på forsiden?
- Hva slags bok tror dere det er snakk om?
- Synes dere at bildet uttrykker en stemning? Trist, glad, sint, alvorlig, morsom eller spennende?
- Er det noe i illustrasjonene som overrasker dere?
- Hva tenker dere når dere leser tittelen?
- Hvem tror dere har fått et farlig oppdrag?
- Og hva tror dere det handler om?
- Hva vet dere om andre verdenskrig?
- Og hva tror dere menes med «en sann historie»?

Se på bildet på baksiden.

- Hva legger dere merke til?
- Hvem tror dere jenta på bildet er? Og hvor gammel tror dere hun er?

Les deretter baksideteksten høyt.

Den inneholder et par vanskelige ord og forutsetter også litt kunnskap om andre verdenskrig. Det kan derfor være lurt å bruke litt tid på å forstå teksten – for eksempel ved å snakke om spørsmålene under. Teksten kan nemlig gi elevene en god introduksjon til boka.

- Vet dere hva Nazi-Tyskland var?
- Hvorfor tror dere mange nordmenn måtte flykte over grensen til Sverige?
- Hva kan være grunner til at det var vanskelig å finne veien?
- Forstår dere hva som menes med «grenselos»?
- Hvilke egenskaper tror dere det var viktig å ha når man skulle hjelpe andre over grensen?
- Hvordan tror dere det var å være 10 år og grenselos?

Dere kan også snakke om hvordan det var å være barn under andre verdenskrig, se på noen bilder av klærne man brukte, hvordan det var på skolen, hva man spiste og liknende. Det er også lurt å snakke om ord og begreper som barna forbinder med andre verdenskrig. Be for eksempel barna om å skrive ned 10 ord hver som de tenker på når de hører ordet «andre verdenskrig» og noter deretter ned ordene i plenum, og snakk om dem i fellesskap.

Til slutt kan dere se på kartet på innsidepermen, finne grensen mellom Norge og Sverige og finne Linerud gård der Astrid bodde med sine foreldre under krigen. Kanskje barna ser likheten mellom gården og bildet på baksiden av boka?

- Hvilke forventninger har dere til boka?

UNDERVEIS:

Underveis i lesingen oppfordrer vi til bruk av lesestopp for å snakke med barna om hvordan de opplever teksten og hva de tenker om det som skjer. Denne delen inneholder noen forslag til steder som kan passe for slike lesestopp - nedslag som er valgt i et hensyn mellom lesemengde, bokas komposisjon, steder som egner seg for samtale m.m. Det er bare forslag, og du er velkommen til å velge andre stoppesteder som du mener egner seg bedre for formålene dine. Vi anbefaler at valg av lesestopp tar hensyn til gruppa og de spørsmål, reaksjoner osv. som dukker opp underveis i lesingen.

Underveis-fasen er i dette opplegget til *Farlig oppdrag* delt opp i ti nedslag eller deler.

Nedslag 1: side 9-10

Nedslag 2: side 11-13

Nedslag 3: side 14-19

Nedslag 4: side 20-39

Nedslag 5: side 40-58

Nedslag 6: side 59-77

Nedslag 7: side 78-93

Nedslag 8: side 94-104

Nedslag 9: side 105-126

Nedslag 10: side 127-142

Hertil kommer etter-fasen - etter de siste delene av boka (side 143-150 og side 151-171).

Lenger ned i denne veiledningen finnes forslag til hva dere kan snakke om ved disse lesestoppene.

Samtidig er slike lesestopp en gylden anledning til å synliggjøre leseprosessen for elevene og til å modellere hvordan man kan tenke og snakke om det man har lest.

En god måte å gjøre dette på er ved å ta i bruk såkalte **setningsstartere** til å beskrive leseopplevelsen. Her er noen eksempler på slike setningsstartere som kan skrives ut, lamineres og henges opp på et egnet sted i klasserommet.

- Da jeg leste, la jeg merke til...
- Da jeg leste, lurte jeg på om...
- Det gjorde inntrykk på meg at...
- Jeg ble overrasket over...
- Hvis jeg hadde vært [navn på karakter]...
- Jeg likte godt...
- Jeg likte ikke...
- Jeg synes at...

Hvis du modellerer bruken mens du leser høyt, opplever barna setningsstarterne i praksis før de selv over seg på å ta dem i bruk. (Dersom du tar i bruk setningsstarterne mens du leser, vil det være naturlig å gjøre om setningene til presens, men ellers kan du tilpasse og bruke dem i modelleringen slik de er.)

Her er et par eksempler på hvordan man kan gjøre det.

1. *Når jeg leser...* baksideteksten, gjør det inntrykk at Astrid var grenselos allerede som 10-åring *fordi* jeg tenker at det må ha vært et farlig og krevende oppdrag.
2. *Når jeg leser...* om at pappa Johannes var motstandsmann, lurer jeg på hva han tenkte om at han samtidig utsatte familien sin for fare.
3. *Det gjør inntrykk på meg ...* at Astrid klarer å stå imot når de to smilende damene prøver å lure henne til å gi dem hemmelige opplysninger.

Når dere har lest et par kapitler, kan elevene få i oppgave å bruke noen av de samme setningsstarterne til å formulere sin egen opplevelse av teksten.

Bruk gjerne en såkalt **IGP**-struktur der elevene først bruker setningsstarterne individuelt (**I**), deretter i gruppe (**G**), før de til slutt kan bruke uttrykkene i fellesskap, i plenum (**P**). La elevene velge ut 2-3 av setningsstarterne og be dem skrive et par setninger eller avsnitt som begynner med disse. Legg også gjerne til rette for at barna begrunner meningene sine ved hjelp av «fordi» og ved å vise til teksten. Når elevene har skrevet egne setninger, kan de dele setningene med læringspartneren sin eller med elever i en mindre gruppe – for eksempel med 2-3 andre elever.

Til slutt kan dere snakke om teksten i plenum ved hjelp av setningsstarterne. Bruk gjerne elevenes setninger som utgangspunkt for samtalen.

I tillegg går det an å bruke andre veier inn. Ta opp ting fra teksten som du vet vil engasjere elevene dine, lytt til barna og/eller bruk noen av forslagene under.

Nedslag 1 (side 9-10)

Det første kapitlet i boka foregriper begivenhetenes gang og tar leserne rett inn i en av de mest dramatiske scenene i boka for å hekte dem på før de påfølgende kapitlene hopper tilbake i tid for å gi bakgrunnen for Astrids farlige oppdrag.

A.

Ord å snakke om.

Her er noen ord og uttrykk på side 9-10 som det kan være relevant å ta opp.

Ordene i vanlig skrift kan det være nok å oppklare kort, med en enkel forklaring, mens orda i fet skrift er ord som det kanskje kan passe å snakke om siden de har særlig betydning for historien, dukker opp senere i fortellingen eller liknende.

svenskegrensen, grensevaktene, nazistene, villmarka.

B.

Bruk setningsstartere, IGP og snakk om det dere har lest

La elevene formulere hvordan de opplevde det første kapitlet ved hjelp av de faste uttrykkene slik det ble foreslått over. Bruk også gjerne IGP-strukturen – individuell, gruppe og plenum. For å

få til samtaler som utvikler leseglede blant elevene, er det en fordel å ta utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Bruk spørsmål som «hva handlet dette om?» eller «hva skjedde her?», og la samtalen utvikle seg gjennom å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på elevenes svar. Da opplever elevene at leseopplevelsen deres blir hørt og tatt på alvor. I tillegg kan et eller flere av følgende mer spesifikke spørsmål inngå i praten om det dere har lest:

Kapitlet innledes med en angivelse av sted og tid.

- Klarer dere å finne Hattfjelldal på kartet på innsidepermen? Eller på [nett](#)?
- Vet dere når andre verdenskrig var?
- Hva skjer i utdraget?
- Hvilket inntrykk får dere av Astrid?
- Hva tror dere hun tenker?
- Hvorfor tror dere det er ulovlig å forlate landet?
- Hvor godt kjenner dere området der dere bor?
- Vet dere hvor man kan gå og hva man må passe seg for?

Nedslag 2: side 11-13

Det andre kapitlet i boka introduserer bokas forfatter-forteller som jeg-person i en samtale om grenselosen Astrid – før arbeidet med boka. Kapitlet handler om bakgrunnen for at boka ble til og det kan være en god ide å forklare barna dette slik at de forstår dette skift i tid, sted og personer.

A.

Ord å snakke om.

Her er noen ord og uttrykk på side 11-13 som det kan være aktuelt å ta opp.

Ordene i vanlig skrift kan det være nok å oppklare kort, med en enkel forklaring, mens orda i fet skrift er ord som det kanskje kan passe å snakke om siden de har særlig betydning for historien, dukker opp senere i fortellingen eller liknende.

grenselos, landsdelen, dødsstraff, arkiver, arrestasjon.

B.

Bruk setningsstartere, IGP og snakk om det dere har lest

For å få til samtaler som utvikler leseglede blant elevene, er det en fordel å ta utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Bruk spørsmål som «hva handlet dette om?» eller «hva skjedde her?», og la samtalen utvikle seg gjennom å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på elevenes svar. Da opplever elevene at leseopplevelsen deres blir hørt og tatt på alvor. I tillegg kan et eller flere av følgende mer spesifikke spørsmål inngå i praten om det dere har lest:

- Snakker dere noen gang om ting som har skjedd før dere ble fødd? Hvorfor / hvorfor ikke?
- Gjør deres foreldre/foresatte det – eller besteforeldrene deres? Hva tenker dere da?
- Er det enige i at det finnes verdifulle historier fra gamle dager som flere burde bli kjent med? Hvorfor / hvorfor ikke?
- Visste dere at det fantes barn som hjalp flyktninger over grensen under andre verdenskrig? Hva tenker dere om det?
- Tror dere det er barn som gjør det samme i dag, i andre land og andre konflikter?

Nedslag 3: side 14-19

Det tredje kapitlet i boka handler om bakgrunnen for handlingen: Om hvordan krigen bryter ut og etter hvert kommer til Norge når Astrid er bare seks år.

A.

Ord å snakke om:

aksemaktene, de allierte, Sovjetunionen, nasjonalsosialismen, brutal, styreform, okkupert, nøytrale, kystlinje, jernmalm, den tyske krigsindustrien, bergarten, fjæra, granat.

B.

Bruk setningsstartere, IGP og snakk om det dere har lest

La elevene formulere hvordan de opplevde det første kapitlet ved hjelp av de faste uttrykkene slik det ble foreslått over. Bruk også gjerne IGP-strukturen – individuell, gruppe og plenum. For å få til samtaler som utvikler leseglede blant elevene, er det en fordel å ta utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Bruk spørsmål som «hva handlet dette om?» eller «hva skjedde her?», og la samtalen utvikle seg gjennom å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på elevenes svar. Da opplever elevene at leseopplevelsen deres blir hørt og tatt på alvor. I tillegg kan et eller flere av følgende mer spesifikke spørsmål inngå i praten om det dere har lest:

- Hvordan stemmer det som står om krigen med det dere vet fra før?
- Var det noe som overrasket dere?
- På side 19 står det:
«Ble Astrid også redd da hun hørte at Norge var i krig? Det kan vi ikke vite noe sikkert om.»
- Hvordan forstår dere dette?
- Tror *dere* at hun ble redd?
- Hvordan tror dere det er for barn å leve i krig?
- Hva tror dere Astrid tenkte da det plutselig dukket opp tretti soldater på gården?
- Hva hadde dere gjort hvis dere hadde vært Astrid i den situasjonen?

Nedslag 4: side 20-39

A.

Ord å snakke om:

fjøs, høylåve, uthus, poståpneri, tolloppsynsmann, styrkene, krigshendelser, kapitulerer, overvåkes, **kuréer**, havner i feil hender, fangeleir, mishandlet, gladkledd, hjemlengsel, **motstandsfolk**, radiosendere, agenter, spionert, kryr

B.

Bruk setningsstartere, IGP og snakk om det dere har lest

For å få til samtaler som utvikler leseglede blant elevene, er det en fordel å ta utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Bruk spørsmål som «hva handlet dette om?» eller «hva skjedde her?», og la samtalen utvikle seg gjennom å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på elevenes svar. Da opplever elevene at leseopplevelsen deres blir hørt og

tatt på alvor. I tillegg kan et eller flere av følgende mer spesifikke spørsmål inngå i praten om det dere har lest:

- Klarer dere å se for dere hvordan det var på Linerud gård før krigen?

Dere kan f.eks. prøve å lukke øynene og forestille dere bygningene, lydene, lukten, stemningen.

- Klarer dere å se for dere april dagen i 1940 da Astrid så tyske fly rett over Linerud?

Se ev. på bildene av fly på side 22 eller på nett, f.eks. på snl.no

Stadig flere fremmedfolk kommer til Linerud.

- Hvorfor tror dere de kommer til akkurat Linerud?

Under andre verdenskrig kontrollerte Tyskland Norge.

- Hva tror dere ville vært annerledes i livene deres hvis et annet land okkuperte Norge i dag?

Å hjelpe motstandsbevegelsen kunne bidra til å sette deg selv og familien din i farlige situasjoner.

- Hva synes dere om at Astrids far er kurér?

- Hvordan tror dere Astrid føler seg når hun må holde hemmeligheter for tyskerne?

- Hvorfor tror dere Astrid tør å gjøre så farlige oppdrag, selv om hun bare er et barn?

- Hvordan ville dere reagert hvis dere var Astrid og noen ba dere om å hjelpe til med noe hemmelig?

- Hva tenker dere er det skumleste med Astrids oppdrag?

Astrid får skryt av tante Klara og onkel Johan for å være modig og flink, men tenker selt av en liten spasertur på fjellet ikke er noe å skryte av.

- Hva tenker dere?

Nedslag 5: side 40-58

A.

Ord å snakke om:

okkupasjonsmakten, patruljer, terrenget, våge, varselsignal, kjennetegn, gloa, «som et nytt familiemedlem å regne», dødsannonсен, hurtigruta, torpedo, rasjoneringskort, agenter, røye, rypesnarer, formue, lauv, kryssforhøret,

B.

Bruk setningsstartere, IGP og snakk om det dere har lest

For å få til samtaler som utvikler leseglede blant elevene, er det en fordel å ta utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Bruk spørsmål som «hva handlet dette om?» eller «hva skjedde her?», og la samtalen utvikle seg gjennom å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på elevenes svar. Da opplever elevene at leseopplevelsen deres blir hørt og tatt på alvor. I tillegg kan et eller flere av følgende mer spesifikke spørsmål inngå i praten om det dere har lest:

Ifølge side 42 er det «utenkelig» for Astrid og foreldrene å gjøre noe annet enn å hjelpe flyktingene.

- Hva tror dere menes med det?

- Hva sier det om Astrid og foreldrene?
- Hvilke mennesker har det vanskelig i dag, og hva kan vi gjøre i dag for å hjelpe dem?
- Hvorfor tror dere familien bruker en rød fjøl for å advare flyktninger?
- Hvorfor tror dere kapitlet som heter «Nistepakke» er med i boka?
- Hvordan tror dere Astrid hadde det da hun skulle finne ut om det var den riktige person?
- Har dere noen forslag til kjennetegn som kan brukes
- Hvordan tror dere hun følte seg etterpå?
- Hvilket inntrykk får dere av Ånund?
- Hva tror dere han tenker om å bo på Linerud?

Hvorfor tror dere damene stiller så mange spørsmål om grensen?

- Hvorfor tror dere Astrid opplever det som ubehagelig når de to damene stiller henne spørsmål?
- Har dere noen tanker om hvem disse damene kan være?

Nedslag 6: side 59-77

A.

Ord å snakke om:

gå bak ryggen på noen, treningsleir, nervene, avhør, «som om de har djevelen i hælene, risikabelt, «det kommer ikke på tale», helle, gisler, nådeløse

B.

Snakk om det dere har lest.

For å få til samtaler som utvikler leseglede blant elevene, er det en fordel å ta utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Her er forslag til ting dere kan snakke om etter å ha lest side 59-77:

- Hvorfor tror dere familien Brekke må flykte – og hvorfor er det så farlig for dem å bli igjen?
- Hvorfor tror dere Henry Brekke valgte å stikke av fra nazistene?
- Hvordan ville dere ha følt det hvis dere måtte si farvel til hjemmet deres og flykte til et annet land?
- Hvorfor måtte faren til Klara plutselig slutte å ro?
- Hvordan tror dere Klara opplevde det?
- Hva forteller det om situasjonen som familien Brekke er i?
- Hva tror dere Astrid tenker når hun ser Klara og familien Brekke for første gang?
- Når tror dere at hun skjønner at hun kan hjelpe dem?
- Hvordan tror dere det føles for Astrid når hun skal lose en hel familie over grensen?
- Hva ville dere ha gjort hvis dere visste at noen var i fare og dere kunne hjelpe dem?
- Har dere noen gang gjort noe dere var nervøse for, men som dere visste var viktig? Fortel.
- Hva tror dere Klara tenker om at hun skal ha med et bærspekk?
- Tror dere de tyske vaktene vil tro på at familien er på bærtur?
- Har du noen gang måttet stole på noen du ikke kjenner så godt? Hvordan var det?
- Hva tror dere skjer videre?

Nedslag 7: side 78-93

A.

Ord å snakke om:

tyskvennlige, varmrød, militærforlegninger, registreres, jumper, smidig, varlig, slagbjørner, vaglene.

B.

Snakk om det dere har lest.

For å få til samtaler som utvikler leseglede blant elevene, er det en fordel å ta utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Bruk spørsmål som «hva handlet dette om?» eller «hva skjedde her?», og la samtalen utvikle seg gjennom å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på elevenes svar. Da opplever elevene at leseopplevelsen deres blir hørt og tatt på alvor.

I tillegg kan et eller flere av følgende mer spesifikke spørsmål inngå i praten om det dere har lest:

- Hvordan tror dere det føles for familien Brekke å endelig kunne se til Sverige?
- Hvorfor tror dere Borghild gråter?
- Hvordan tror dere Klara opplever dette?
- Hvordan tror dere det føles for Astrid når grensevakten kommer - og har med våpen?
- Hvorfor vil den svenske grensevakten se papirene til Astrid?
- Hva synes dere om måten Astrid reagerer på?
- Hva ville dere gjort hvis dere hadde vært Astrid i denne situasjonen?

Da grensevakten spør Astrid hvorfor hun er der, svarer Borghild og Henry at Astrid har hjulpet dem over grensen. Da tenker Astrid at militærfyren kommer til å eksplodere.

- Hva tenker dere om at Borghild og Henry forteller dette?
- Hvorfor tror dere Astrid forventer en så sterk reaksjon?
- Hvilket inntrykk får dere av den svenske grensevakten?
- Hvorfor sier han at Astrid må bli med til mottaket i Tärnaby?
- Hvorfor tror at hun ikke vil bli med?
- Hva sier det om Astrid at hun tør å si imot voksne med våpen?
- Hvordan kan man vite når det er riktig å si ifra til voksne – og hvordan gjøre det på en god måte?
- Hvilket inntrykk får dere av tante Klara, tanta til Astrid?
- Hvordan klarer Klara og Astrid å overtale grensevakten?
- Hva ville du ha tenkt hvis du var Astrid og visste at du måtte gå hele veien tilbake alene?

Kapitlet på side 91 heter: «Den er ikke farlig, bare man går varlig»

- Har dere hørt denne setningen før? Hvor?
- Hvorfor tror dere at forfatteren har brukt denne setningen som kapitteloverskrift?
- Hvorfor tenker Astrid på bjørn?
- Hvordan tror dere det er å gå tilbake over grensen, alene i mørket?
- Hvordan tror du Astrid har forandret seg etter denne turen?

Nedslag 8: side 94-104

A.

Ord å snakke om:

stroppet, talgaktig, sprekker, kniser, blemmer, bandasjer, infeksjon, blodforgiftning, sjukstugan, penicillin, antibiotika,

I denne delen vises det også til noen samiske ord for snø: *mavhle*, *skåerie*, *tjarve* og *voere*

B.

Snakk om det dere har lest.

For å få til samtaler som utvikler leseglede blant elevene, er det en fordel å ta utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Her er forslag til ting dere kan snakke om etter å ha lest side 94-104:

I denne delen vises det til noen ord for snø som brukes av samene som bor i området: *mavhle*, *skåerie*, *tjarve* og *voere*.

- Hvilke andre ord kan dere for snø – på norsk og på andre språk?
- Hvorfor er det viktig for Astrid og familien å være vennlige mot tyskerne?
- Hvordan tror dere det føles for Astrid å måtte være hyggelig, selv om hun vet at tyskerne er farlige?
- Hva kan skje hvis noen forsnakker seg når tyskerne er på besøk?
- Hva sier det om Astrid at hun husker å henge ut den røde fjøla, selv når det er stressende?
- Hvordan viser denne delen av boka at krigen påvirker hverdagen – også når alt virker rolig?
- Finnes det situasjoner i dag der mennesker må late som alt er normalt, selv om det ikke er det?
- Hvorfor tror dere Astrid ler så mye når tyskerne faller på ski?
- Har dere noen gang måttet late som om dere var rolige, selv om dere egentlig var nervøse?
- Hvordan endrer stemningen seg når Astrid skader seg?
- Hvordan tror dere det føles å bli fraktet på en slede til sykehuset, med sterke smerter?
- Hva ville dere ha tenkt hvis dere var Astrid og ikke visste om dere kom til å bli frisk?
- Hvordan tror dere familien til Astrid reagerer når de ser hvor alvorlig skadet hun er?
- Har dere noen gang vært på et sykehus og fått hjelp? Hvordan var det?
- Hvordan tror dere det føles å få vite at man har fått en ny medisin som kan redde livet ditt?
- Hva sier det om Astrid at hun overlever en så alvorlig skade?
- Hva kan vi lære av Astrid om å være forsiktig og modig på samme tid?
- Hvordan viser denne delen av boka både fare og håp?

Nedslag 9: side 105-126

A.

Ord å snakke om:

tijhtjes, «verden faller på plass igjen», mistenkelig, politiløytnant, Gestapo, gradestokken, bråvondt, gissel, «det lukter løgn lang vei», glipe, rimfrossent, blåfrossen, geværkolben,

høygafler, fostersønn.

I denne delen vises det også til noen tyske ord og uttrykk: *Briefe für dich, in Ordnung, Los! Hol ihn dir!, Verdammt nochmal!, Jawohl.*

B.

- Hvordan tror dere det er for Astrid å bli frisk og komme tilbake til familien sin på Linderud?
- Hvordan forstår dere uttrykket «verden faller på plass igjen»?
- Hvordan tror dere det er å se Trippa igjen?

På side 106 står det: «Briefe er brev, og brev kan være farlige.»

- Hvordan tenker dere at brev kan være farlige?

Når Johannes får brevene, ler han og sier: «Det er nå artig å få post!»

- Hvorfor tror dere han reagerer slik?
- Tror dere tyskerne vet at Johannes hjelper motstandsbevegelsen?

Hva forteller det om Johannes at han går vestover for å ikke lage skispor mot grensen til Sverige?

- Hvordan endrer stemningen seg i denne delen av boka – fra håp til uro og fare?

På side 109 får vi en oppdatering på krigssituasjonen slik den er i begynnelsen av 1945.

- Hvordan forstår dere setningen: «Det er nå det gjelder – for begge parter»?

Noe av det som står i boka er mer sikkert enn annet.

- Hvordan forstår dere setningen under (side 112)?
- «Nesten åtti år senere, har jeg puslet sammen alle bitene denne dagen»

- Hvordan skiller dette besøket av tyske soldater seg fra de tidligere besøkene?

Noen små detaljer avslører at tyskerne har planer om å ta med seg Johannes.

- Hva sier det om Johannes og Hanna at de legger merke til disse detaljene?
- Hvordan forstår dere uttrykket på side 113: «Det lukter løgn lang vei»?
- Hvordan tror dere Johannes føler det når han skjønner at tyskerne vil arrestere ham?
- Har dere noen gang måttet late som om alt er normalt, selv om dere visste at noe var galt?
- Hva tror dere Astrid tenker når hun ser ut av vinduet?

Johannes' flukt er en blanding av dyktighet og flaks.

- Hvordan vil dere oppsummere flukten?
- Hva sier det om Johannes at han klarer å rømme?
- Hvilket inntrykk får dere av mor Hanna i denne situasjonen?
- Hvilket inntrykk får dere av Ånund?
- Hvordan tror dere Ånund føler det når han blir slått ned?
- Hva sier det om Ånund at han klarer å flykte, selv etter å ha blitt slått ned?
- Hva ville dere ha gjort hvis dere var Astrid og måtte dra tilbake til gården alene?
- Har dere noen gang vært i en situasjon der dere måtte tenke raskt for å komme dere ut av noe vanskelig?
- Hva betyr det å være modig – og hvordan kan vi være modige i vår egen hverdag?
- Hvor tror dere Johannes har dratt?
- Hvordan tror dere det skal gå videre?

Nedslag 10: side 127-142

A.

Ord å snakke om:

gjenforening, bråhoppet, illegalt, «Redningen kommer vandrende fra Varnvatnet», «Den fine gaven har frynsete innpakning», kjettingstumper, tommeskruer, torturinstrumenter, symboliserte, det nervøse sammenbruddet, forsmak, innvilget, eigode, distriktslege.

B.

På side 127 står det: «Ingen har ro i seg.»

- Hva tror dere menes med det?

- Hva sier det om Astrid at hun reiser for å finne ut hva som har skjedd med familien sin?

- Hva tror dere hun tenker på når hun reiser rundt og leter?

- Har dere noen gang savnet noen så mye at dere ville ha reist langt for å finne dem?

På side 129 står det at Johannes vil hente noen viktige papirer som ligger på Linerud.

- Hva slags papirer kan det være, tror dere?

- Hvordan tror du det føles å møte pappa igjen etter å ha vært usikker på om han lever?

- Hvorfor tror du Johannes ikke tar med Astrid tilbake til Sverige, selv om de har funnet hverandre?

- Hva ville du ha tenkt hvis du var Astrid og pappa måtte dra tilbake til Sverige uten deg?

- Hva tenker dere om den dramatiske flukten til Ånund?

- Hvordan tror du han følte det da han endelig kom seg over grensen til Sverige?

- Har du noen gang måttet klare deg mye alene, slik Astrid gjør på Linerud?

- Hvordan viser denne delen av boka at barn også kan ta ansvar og gjøre viktige oppgaver?

- Hvordan tror du Astrid opplever det å grave frem hemmelig post – og vite at det kan være farlig?

- Hvordan tror du Astrid har det når hun har bursdag – og får mamma hjem som gave?

På side 138 står det at: «Den fine gaven har frynsete innpakning.»

- Hvordan forstår dere dette?

- Hva tror dere Astrid tenker, når hun merker at noe er annerledes med Hanna?

- Hva sier det om krigens påvirkning at Hanna kommer hjem som “en annen Hanna”?

Da Hanna er hos Gestapo, møter hun de to fremmede damene som Astrid møtte tidligere i boka.

- Hva tenker dere om at de to damene jobber for tyskerne?

På side 141 står det at «Astrid var en smarting som visste når hun skulle holde munn.»

- Hvordan forstår dere denne setningen?

- Hvordan viser denne delen av boka både håp og sorg – og hvordan takler Astrid det?

ETTER:

Når du har lest høyt de siste sidene av *Farlig oppdrag*, kan dere runde av arbeidet med boka ved å snakke om det dere har lest og ved å gjøre en eller flere av oppgavene under.

A.

Ord å snakke om:

Nasjonal samling, tallmessig, **propaganda**, **sabotører**, «kanonføde», ligger i ruiner, ta sitt eget liv, plogen, bjørkekjerret, slurpelyd, kribling, telefonstolpen.

B.

Snakk om det dere har lest.

For å få til samtaler som utvikler leseglede blant elevene, er det en fordel å ta utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Her er forslag til ting dere kan snakke om etter å ha lest de siste sidene av boka:

- Hva synes dere om slutten på boka?
- Hvilke spørsmål sitter dere igjen med etter å ha lest slutten?
- Var det noe som var uklart? Noe dere ikke fikk svar på?

- I bokas «Etterord» (side 151-163) forteller Lena Lindahl om hvordan hun har planlagt og skrevet boka: Hvilke kilder hun har brukt og hvordan hun har brukt dem. Når dere har lest etterordet, går det også an å snakke om kildebruk med barna. Ev. går det an å ta utgangspunkt i sitater som de følgende:

- a) «Jeg har dobbeltsjekket at alle de viktige hendelsene jeg skriver om i boka, faktisk har skjedd.»
- b) «I noen av kildene jeg nevner, har jeg fått familien Sjelmos egne ord om mye av hva de opplevde. Det jeg derimot ikke kan vite, er nøyaktig hva de sa til hverandre den gangen. [...] For at du som leser skal kunne forstå bedre og leve deg mer inn i historien, har jeg tillatt meg å lage dialoger. Jeg har ikke endret på fakta.»

- I hvilken grad tenker dere at *Farlig oppdrag* er en sann historie?
- Hva fikk boka dere til å tenke over?

På baksiden av boka står det:

«I en krig kan hvem som helst bli flyktning. Og hvem som helst kan gjøre noe for å hjelpe».

- Er dere enige i dette?
- Hvilke andre ting tenker dere at man kan gjøre for å hjelpe enn å være grenseløs?
- Er det noen ting som dere tenker at barn kan hjelpe med?
- Synes dere man kan lære noe av boka? Hvorfor / hvorfor ikke?

Vurdering:

Til slutt kan dere snakke om hva elevene synes om boka. De kan diskutere hvorfor de likte eller ikke likte den, hva de likte og hva de ikke likte osv. Bruk gjerne Streken (se under) når dere diskuterer og vurderer boka.

Vurderingen kan også være en god anledning til at elevene får snakke om leseopplevelsen sin og til at de blir oppfordret til å begrunne synspunktene sine. Hvis du legger til rette for en hyggelig ramme for samtalen, blir det lettere for elevene å fortelle hva de mener om teksten.

- Hva mener dere om boka?
- Liker de *Farlig oppdrag*? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hva liker dere? Og hva liker dere ikke?

Sammenlikn også gjerne med forventningene dere hadde før dere begynte å lese.

- I hvilken grad synes dere innholdet i boka levde opp til forventningene? Begrunn svaret.

Lag gjerne et dokument der dere skriver inn tilbakemeldingene på boka. Da er det enklere å legge inn tilbakemeldingene på nettsidene i etterkant.

I den sammenheng kan dere også snakke om hva slags tilbakemeldinger som er de viktigste å videreformidle til forfatteren:

- Hva var bra? Og hva kunne gjort at boka var enda bedre?
- Er det tilbakemeldinger som dere ønsker å gi til de som har laga Stjerneboka og valgt ut boka?
- Og hva ville dere sagt til andre barn i 3. og 4. klasse i Norge? Vil de anbefale boka?

Til slutt kan dere vurdere boka *sammen*:

Er boka **veldig bra, bra, OK** eller **kjedelig**?

Eller er boka så god at den fortjener merkelappen **stjernebok**?

Dere bestemmer selv om dere vil prøve å nå fram til et kompromiss – eller om dere vil foreta ei reell avstemming. Hvis dere går for avstemming, avgjør dere også selv om elevene skal stemme offentlig eller anonymt. En mulighet er også å gi hver stemme en verdi (veldig bra er 3 poeng, bra er 2 osv.). Da kan dere stemme og telle sammen poengene. Kanskje dere kan bruke regning som grunnleggende ferdighet for å regne ut gjennomsnittssummen?

Streken

En metode for debatt og kritisk lesing i klasserommet.

Hensikten med denne metoden er å få frem ulike meninger og gode diskusjoner i klasserommet.

Marker en strek i klasserommet med for eksempel teip, en snor eller bøker.

‘Streken’ skal fungere som en enig/uenig-akse, og elevene skal i løpet av diskusjonen plassere seg i forhold til denneaksen. En person – for eksempel læreren – setter frem ulike påstander i løpet av sekvensen. Elevene skal plassere seg på den ene eller andre sida, eller midt på. Deretter blir det åpnet for begrunnelser og diskusjon – og elevene får anledning til å flytte på seg hver gang de endrer synspunkt.

Det kan være en god idé å begynne med uskyldige påstander slik at elevene får prøvd ut forflytningen før de større diskusjonene starter.

Eksempel på oppvarmingsspørsmål:

- Jeg spiser brødmatt
- Jeg liker sushi
- Jeg driver med idrett

(Legg til det du tenker at passer din elevgruppe best).

Pass på at spørsmålene eller påstandene alltid er av en sånn art at alle alternativer er like riktige, det skal ikke være mulig å velge «feil».

Deretter kan dere gjøre det samme med påstander fra, eller om boka i sin helhet.

Iblant hender det at alle stiller seg på samme side av streken, men denne metoden kan også brukes som utgangspunkt for nyansering og diskusjon. Plukk gjerne ut én av påstandene som skapte litt jevn fordeling på hver sin side og la elevene debattere seg imellom, med deg som debattleder. Du kan ev. også plukke ut noen elever som kan begrunne sitt standpunkt når dere leker «streken». Endelig går det også an at du selv bidrar med et argument som støtter et av synspunktene der det er få. Da viser du at også mindretallet kan ha gode argumenter for sitt synspunkt.

Andre oppgaver

(se også [nettsiden](#) for flere aktiviteter til *Farlig oppdrag*)

1. Karakterintervju:

Elevene kan intervju hverandre som om dere var karakterene i boka. De kan forberede spørsmål og svar som utforsker karakterene sine tanker og følelser.

2. Brevveksling:

La elevene skrive brev til hverandre som om de var karakterene i boka. Dette kan hjelpe dem med å utforske karakterenes perspektiv og utvikle empati.

3. Dramatisering:

Del klassen inn i grupper og la dem velge en scene fra boka som de vil dramatisere. De kan skrive egne manus eller improvisere basert på teksten.

Etter framføringen kan dere diskutere hvordan det var å spille karakterene og hvilke følelser som kom fram.

5. Lydopptak:

Elevene kan lage et lydopptak der de leser favorittscenene sine høgt og legg til lydeffekter og musikk for å skape stemning.

6. Tematisk collage:

Lag en collage som representerer de viktigste temaene i boka, som vennskap, identitet og selvoppdagelse. Elevene kan bruke bilder, tekstutklipp og tegninger.

7. Alternative slutninger:

Be elevene skrive en alternativ slutt på boka. Hvordan kunne historien vært endt annerledes?

Hva ville de ha endra på, og hvorfor?

8. Book Bento:

Ta et bilde av boka sammen med ting som passer til handlingen.

Les ev. mer her: <https://forskoler.kb.dk/online-undervisning/book-bento>

9. Boktrailer:

La elevene lage en kort boktrailer som presenterer boka og hovedtemaene. De kan bruke bilde, tekst og musikk for å skape en engasjerende presentasjon.

10. Kunstutstilling:

Arranger en kunstutstilling i klasserommet der elevene viser fram tegninger, maleri eller skulpturer inspirert av boka.